

Alueiden komitean lausunto aiheesta ”Vihreä kirja Energiahuoltostrategia Euroopalle”

(2002/C 107/05)

ALUEIDEN KOMITEA, joka

ottaa huomioon komission vihreän kirjan ”Energiahuoltostrategia Euroopalle”,

ottaa huomioon työvaliokuntansa 13. kesäkuuta 2000 tekemän päätöksen antaa EY:n perustamissopimuksen 265 artiklan 5 kohdan nojalla lausunto aiheesta ”Vihreä kirja – Energiahuoltostrategia Euroopalle” ja antaa lausunnon valmistelu valiokunta 4:n ”maankäyttö, taajama-asiat, energia, ympäristö” tehtäväksi,

ottaa huomioon laatimansa lausunnon aiheesta ”Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Valmistautuminen Kioton pöytäkirjan täytäntöönpanoon” (CdR 295/1999 fin) (1),

ottaa huomioon laatimansa lausunnon aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön käytön edistämisestä sähkön sisämarkkinoilla” (CdR 191/2000) (2),

ottaa huomioon laatimansa lausunnon aiheesta ”Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Toimintasuunnitelma energiatehokkuuden parantamiseksi Euroopan yhteisössä” (CdR 270/2000 fin) (3),

ottaa huomioon komission tiedonannon neuvostolle ja Euroopan parlamentille ”Energian sisämarkkinoiden toteuttaminen” sekä ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön ja maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annettujen direktiivien 96/92/EY ja 98/30/EY muuttamisesta (KOM(2001) 125 lopullinen), ja

katsoo, että unionin on tärkeää varmistaa energiahuollon varmuus pitkällä aikavälillä siten, että samalla täytetään ympäristövaatimukset ja kasvihuonekaasujen päästöjä koskevat unionin Kiotossa tekemät sitoumukset,

katsoo, että Euroopan energiahuoltostrategiaan olisi erityisesti kysynnän hallintaa ja uusiutuvien ja hajautettujen energiamuotojen kehittämistä koskevin osin hyödyllistä saada mukaan mahdollisimman paljon toimijoita, paikallis- ja alueviranomaiset mukaan luettuina, sekä

ottaa huomioon valiokunta 4:n lokakuun 8. päivänä 2001 hyväksymän lausunnotuonnoksen CdR 38/2001 rev. 2, jonka esittelijä oli François Roelants du Vivier (B, ELDR),

hyväksyi 14. ja 15. marraskuuta 2001 pitämässään 41. täysistunnossa (marraskuun 15. päivän kokouksessa) yksimielisesti seuraavan lausunnon.

Alueiden komitean huomiot

1. Alueiden komitea ilmaisee tyytyväisyytensä komission vihreään kirjaan ”Energiahuoltostrategia Euroopalle”. Energiahuollon varmistamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota nyt, kun energiamarkkinoiden vapauttamisen myötä on olemassa vaara, että energiakysymyksiä tarkastellaan lyhytnäköisesti.

2. Komitea arvostaa sitä, että EU:n energiapolitiikan kolmea peruspilaria, taloudellista kilpailukykyä, ympäristökysymyksiä ja energiahuollon varmistamista, tarkastellaan yhdessä ja niihin kuhunkin kiinnitetään yhtä paljon huomiota siitä huolimatta, että kilpailukykyyn liittyvät kysymykset ovat entistä keskeisempiä, kun on kyse jakeluverkon avulla toimitettavien energiamuotojen markkinoiden avaamisesta kilpailulle.

3. AK arvostaa sitä, että vihreään kirjaan on sisällytetty tämän lausunnon johdanto-osassa mainituissa alueiden komitean aiemmissa lausunnoissa ilmaistut tärkeimmät huolenaiheet. Kyseisissä lausunnoissa AK on toistuvasti ilmaissut toiveen nähdä ajatukset esitettynä ”samassa poliittisessa asiakirjassa. Näin olisi voitu johdonmukaistaa Euroopan unionin energiapolitiikkaa (3)”.

(1) EYVL C 57, 29.2.2000, s. 81.

(2) EYVL C 22, 24.1.2001, s. 27.

(3) EYVL C 144, 16.5.2001, s. 17.

4. Alueiden komitea arvostaa sitä, että vihreä kirja kattaa 30 valtion Euroopan, eli mukana ovat myös ehdokasvaltiot, joista suurin osa kärsii tehottomasta ja kiireellisen korjauksen tarpeessa olevasta energiahuollosta.

5. AK ilmaisee tyytyväisyytensä siihen, että vihreässä kirjassa asetetaan ensisijaiseksi tavoitteeksi energian kysynnän hallinta ja toiseksi tärkeimmäksi tavoitteeksi uusiutuvien energiavarojen hyödyntäminen. Komitea on toistuvasti ilmaissut olevansa kiinnostunut molemmista tässä käsiteltävään aiheeseen liittyvistä lähestymistavoista. Se on vihreän kirjan kanssa yhtä mieltä erityisesti siitä, että "unionin on tasapainotettava tarjontaa liittyvää politiikkaa selkeillä kysyntään liittyvää politiikkaa edistävillä toimilla" ja että "ainoastaan kysyntään kohdistuvalla politiikalla voidaan luoda perusta kestävästä energiahuoltoa tukevalle politiikalle" (kysymys 1).

6. Komitea epäilee kuitenkin niiden keinojen tehoa, joilla vihreän kirjan mukaan on tarkoitus torjua vaikeuksia, joita ilmenee, "jollei ryhdytä mihinkään", koska

- energian säästölle asetettuja tavoitteita ei ole ilmaistu määrällisesti, vaikka se tarjoaisi merkittäviä mahdollisuuksia (tämä siitä huolimatta, että valkoisessa kirjassa ja direktiiviehdotuksessa uusiutuvien energiavarojen käytölle asetetaan määrälliset tavoitteet, kuten talouden tarjontapuoleen liittyvässä politiikassa yleensä on tapana),
- siitä puuttuvat unioninlaajuiseen ja tehokkaaseen kulutushallintaan tähtäävän energiapolitiikan vaikutuksia kuvaavat hahmotelmat,
- monialaista politiikkaa koskeviin ehdotuksiin liittyy heikkouksia, sillä ehdotukset näyttävät rajoittuvan teknisiin ja verotuksellisiin keinoihin, joista jälkimmäisiä pidetään ainoana tapana vaikuttaa energiankysyntään, vaikka toisaalta myönnetään, että myös kokeilutoimet ovat kiinnostavia ja että niitä tulee rajallisesta vaikutuksesta huolimatta edistää (kysymys 9).

7. Komitea ilmaisee tyytyväisyytensä siihen, että uusiutuvia energiamuotoja esitellään "muutoksen avainkohtana". Se kuitenkin muistuttaa, että uusiutuvien energiamuotojen kehittäminen edellyttää taloudellista tukea (valtiontuki, verohelpotukset, rahoitustuki) (kysymys 7).

8. Komitea pitää taloudellisesti perusteltuna, että fossiilista ja ydinenergiaa (kiinteitä energiavaroja) käyttävä teollisuus osallistuu uusiutuvien energiamuotojen (muut kuin kiinteät energiavarat) kehittämisen yhteisrahoitukseen niiden todellisten kilpailunvääristymien ratkaisemiseksi, joista uusiutuvat energiamuodot kärsivät (kysymys 7).

9. AK korostaa, että yhä enemmän kysynnän hallintaan sekä uusiutuviin ja hajautettuihin energiamuotoihin keskittyvä politiikka merkitsee huomion suuntaamista uusiin toimijoihin

kaikilla tasoilla ja aloilla aina tutkijoista kuluttajiin, myös yritykset, rakennusalan ammattilaiset, arkkitehdit, kuljetusliikkeen, suunnittelijat, kansalaisyhteiskunnan järjestöt jne. mukaan luettuina, sillä ne vaikuttavat päätöksillään energiankulutuksen lopulliseen määrään (kysymykset 9 ja 13). Läheisyysperiaatteen soveltaminen energiahuoltoasioissa on keskeistä, jos halutaan ottaa tosiasiallisesti huomioon paikallisten ja alueellisten potentiaalisten energiatalousmahdollisuuksien ja -lähteiden kokonaisuus.

10. Komitea uskoo vankasti, että paikallis- ja alueviranomaisilla on keskeinen asema edellä kuvaillun politiikan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä edellyttää lisäksi paikallistason toimijoiden voimakasta aktivoimista ja kysyntäkultuurin kehittämistä rinnakkain tarjontakulttuurin kanssa. Yleisesti tarkasteltuna jokaisen toimijan, eli niin kansalaisten, teollisuuden kuin kunnanjohtajien, tulee tuntea energiansäästömahdollisuudet omalla vastuualallaan. Lisäksi heitä tulee kannustaa laatimaan "toimintasuunnitelmia" tarjoutuvan tilaisuuden hyödyntämiseksi. Nykyään olisi siis paikallaan siirtää sekä unionin että jäsenvaltioiden taloudellisten ja inhimillisten voimavarojen painotusta tähän suuntaan (kysymys 13).

11. AK katsoo, että suurin osa kysynnän hallintaan ja hajallaan sijaitsevien energialähteiden hyödyntämiseen tähtäävän politiikan edellyttämistä toimista tunnetaan jo. Ratkaistava ongelma liittyykin niiden käytännön toteutukseen. Sen ratkaiseminen edellyttää unionilta ja jäsenvaltioilta yhteistä poliittista päätöstä, jonka tekemiseen myös kaikkien asiaan liittyvien toimijoiden ja siten myös paikallis- ja alueviranomaisten tulee osallistua. Käytännössä tämä merkitsee

- sellaisten määrällisten ja rajoituksia sisältävien tavoitteiden asettamista, joita kentällä toimivat, kuten alue- ja paikallisviranomaiset, todennäköisesti vastustavat
- sellaisten erilaisten oikeudellisten, verotuksellisten, normatiivisten, organisatoristen, teknisten ja kannustuskeinojen löytämistä, jotka voidaan liittää mahdollisimman monen toimijan päätöksentekojärjestelmiin
- velvoitetta toteuttaa hallinnon eri tasoilla (unioni, jäsenvaltiot, alueet, kunnat jne.) ja eri aloilla (liikenne, rakennusala, teollisuus, maatalous) toimintasuunnitelmia, jotka liittyvät energiatehokkuuteen ja hajautettujen energialähteiden edistämiseen
- sähkön ja lämmön keskisuuren ja pienen mittakaavan yhteistuotannon edistämistä
- laajaa tiedottamista kulutuksen lisäämiseen pyrkivän energiantoimittajien mainonnan vastapainoksi sekä todennäköisesti kyseisen mainonnan sääntelyä

- kentällä toimivan henkilöstön tukemista yhtäältä energian tarjonnasta kertovan mainonnan ja toisaalta kysynnän hallintaan tähtäävän ja hajautetuista energialähteistä kertovan tiedottamisen tasapainottamiseksi markkinoiden tarpeita vastaavasti (kysymys 9).

12. Komitea panee merkille väitteen, jonka mukaan ”myös ydinvoiman osuutta keskipitkällä aikavälillä on tarkasteltava” seuraavista lähtökohdista: useimpien jäsenvaltioiden päätös luopua ydinvoimasta, ilmastonmuutoksen torjuminen, energian toimitusvarmuus ja kestävä kehitys (kysymys 8).

13. AK kiinnittää huomiota siihen, että energian siirtoverkkojen, etenkin sähköverkon, on noudatettava ympäristövaatimuksia, eikä niiden kielteisiä vaikutuksia pidä aliarvioida. Asianomaisten alueiden tulee osallistua suunnitteilla oleviin hankkeisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa (kysymys 6).

14. Komitea on komission kanssa samaa mieltä siitä, että fyysisen jakelun varmuus perustuu tuottajamaiden kanssa solmittuihin sopimuksiin. AK kuitenkin korostaa, että unionin toimitusvarmuus liittyy kysymykseen koko maapallon energiankäyttäjien ja erityisesti kehittyvien maiden toimitusvarmuudesta. Näin ollen sekä kansainvälisen että hajautetun kehitysyhteistyön puitteissa kyseisissä maissa tapahtuvan energiatehokkuutta sekä uusiutuvia energiamuotoja edistävän teknologian ja menetelmien levittämisen tulee olla olennainen osa omaa toimitusvarmuuteen tähtäävää politiikkamme (kysymykset 1 ja 4).

15. Alueiden komitean mielestä kestäväan kehitykseen pyrkiminen ja tähän asti lähes yksinomaan pohjoisten teollisuusvaltioiden yksin kuluttamien planeetan fossiilisten energiavarojen jakaminen on moraalinen velvollisuus. Lisäksi se on myös poliittisesti järkevä ja maailmanrauhaa edistävä teko. Komitea esittääkin, että EU tekisi kehittyville ja Keski- ja Itä-Euroopan maille suunnatun aloitteen kansainvälisestä yhteistyöstä kestäväan kehityksen saattamiseksi kaikkien ulottuville (kysymykset 1 ja 4).

Alueiden komitean suositukset

16. Komitea katsoo, että ainakin neljä tekijää puoltaa sitä, että energia-ala liitetään perustamissopimuksen yhdeksi luvuksi:

- energiapolitiikan yhdentymisen, joka johtuu erityisesti energia-alan sisämarkkinoiden toteutumisesta
- etenkin ilmastonmuutoksen torjumista koskevien unionin ja jäsenvaltioiden yhteisten kansainvälisten sitoumusten noudattaminen

- energiankysynnän hallinta ja uusiutuvien energiavarojen edistämispolitiikan välttämätön kannustaminen

- Euroopan unionin todellinen mahdollisuus muuttaa maailman tärkeimpänä taloutena kansainvälistä energiapolitiikkaa nykyistä kestävämpään suuntaan, mikäli unioni esiintyy yksimielisesti (kysymys 2).

17. Komitea kehottaa komissiota esittämään vihreässä kirjassa useasti toistetun ”jollei mihinkään ryhdytä” -hahmotelman lisäksi myös muita ”mikäli toteutetaan aktiivista politiikkaa” -tyyppisiä hahmotelmia, jotka liittyisivät mm. kysynnän hallintaan, uusiutuvien ja hajautettujen energialähteiden edistämiseen ja ydinvoimasta luopumiseen. Niissä tulisi ottaa huomioon myös paikallis- ja alueviranomaisten mahdollisimman järjestelmällinen osallistuminen (kysymykset 9 ja 13).

18. AK katsoo, että uskottavuuden vuoksi kysynnän hallintaan tähtäävän politiikan valitseminen ensisijaisesti toteutettavaksi politiikaksi edellyttää sen sisällön selkeää vahvistamista. Energiatehokkuuden parantamiseen liittyvän toimintaohjelman on oltava nykyistä kunnianhimoisempi, ja se on liitettävä entistä tiiviimmin yhtäältä ala- ja toisaalta aluekohtaiseen politiikkaan. Lisäksi sitä tukevat Save-ohjelman kaltaiset yhteisön ohjelmat on nostettava uusien tavoitteita vastaavalle tasolle (kysymys 9).

19. Alueiden komitea ehdottaa, että selvitetäisiin mahdollisuudet antaa energiatehokkuutta koskeva puitedirektiivi, kuten uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön kohdalla on tehty – rakennus-, kuljetus-, varustus- jne. direktiivit voisivat olla johdannaisdirektiivejä. Direktiivin tulisi kattaa edellä esitetyt eri näkökohdat ja saada jäsenvaltiot sitoutumaan energiatehokkuutta koskeviin määrällisiin tavoitteisiin, joihin liittyy toimintasuunnitelmia ja asianmukaisia toimia. Kaiken tämän tulisi tapahtua osana paikallis- ja alueviranomaisten kanssa suunniteltavaa yhteistä politiikkaa, jonka perusteella ne myös osallistuvat toimien toteutukseen. Jäsenvaltio-, alue ja paikallistasolla toteutetut aluekohtaiset energiansäästösuunnitelmat auttaisivat valistamaan ja saamaan liikkeelle toimijoita, joita aktiiviseen kysynnän hallintaan sekä uusiutuvien ja hajautettujen energiamuotojen hyödyntämiseen tähtäävän politiikan toteuttaminen edellyttää. Mainittujen energiamuotojen hyödyntämistä on edistettävä luomalla sekä julkisista että yksityisistä rakennushankkeista vastaavien joukossa uuden teknologian ”kysyntää” (kysymykset 9 ja 13).

20. Komitea esittää, että eri jäsenvaltioita edustavista asiantuntijoista koostuva ryhmä laatisi pikaisesti komission johdolla energiatehokkuuteen liittyvän asiantuntijaselvityksen. Sen tavoitteena olisi käsitellä yksityiskohtaisesti vihreässä kirjassa unionin energiastrategian keskeiseksi tekijäksi määritellyn kysyntäpolitiikan osatekijöitä, joista mainittakoon unioni- ja jäsenvaltiotasolla (ehdokasvaltiot mukaan luettuina) välttämättömät mm. lainsäädännölliset ja sääntelykeinot sekä institutio-naaliset ja inhimilliset mahdollisuudet, taloudelliset ja verotukselliset kannusteohjelmat, tiedottaminen, koulutus ja tutkimus (kysymykset 9 ja 13).

21. AK toistaa kantansa, jonka mukaan se on energiankulutuksen hallintaan tähtäävän unionitason politiikan osalta ollut aina kiinnostunut energiankulutukseen ja kasvihuonekaasupäästöihin liittyvästä verotuksellista ulottuvuudesta. Se kuitenkin tietää kokemuksesta, että tällaisen politiikan toteuttaminen edellyttää monipuolisia toimia ja tukia. Etenkin vihreässä kirjassa uusiutuvien energiamuotojen käytön tukemiseksi suositellut rahoitustukeen liittyvät toimet tulisi ulottaa koskemaan myös energian säästöä (kysymys 3).

22. Komitea suosittelee, että kysynnän hallintaan liittyvän tavoitteen ensisijaisuuden tulisi näkyä entistä enemmän uudessa direktiivissä, jolla muutetaan direktiivejä 96/92/ETY ja 98/30/EY sähkön ja kaasun sisämarkkinoiden yhteisistä säännöistä, sillä nämä alat ovat julkisen palveluvelvoitteen piiriin kuuluvia kestävän kehityksen osatekijöitä (energiatehokkuus, sähkön ja lämmön yhteistuotanto, uusiutuva energia, energiaverot, paikallisten jakeluverkkojen mahdollisuus käyttää kuljetusverkkoja) (kysymys 9).

23. Komitea ehdottaa, että uusiutuvien energiamuotojen edistämispolitiikkaa – johon liittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston tuore yhteinen kanta (COD 2000/00/00116) uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön edistämisestä annettavasta direktiivistä – täydennettäisiin vihreässä kirjassa ehdotettavien säännöksiin, jotka liittyisivät uusiutuvien energiamuotojen osuuteen lämmöntuotannossa (biomassa, maalämpö, aurinkolämpö jne.). Niillä on merkittävä vaikutus paikallis- ja aluetasolla niin kaupungeissa kuin maaseudulla, ja ne tarjoavat huomattavia mahdollisuuksia, jotka tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon. Edistämispolitiikkaa ei tulisi rajata pelkästään sähköntuotantoon, kuten usein tapahtuu. Edistämispolitiikka tulisi ottaa merkittäväällä tavalla huomioon myös uusiutuvien energiamuotojen yhteydessä, kun on kyse uusista ja peruskorjattavista rakennuksista sekä yleisemmin

kaikista rakennus- ja kuljetusalalla tehtävistä päätöksistä. Poliittikkaa tukevat yhteisön ohjelmat ja erityisesti Altener-ohjelma tulisi nostaa tavoitteita vastaavalle tasolle (kysymys 7).

24. AK esittää, että tulevissa yhteisön asiakirjoissa, jotka liittyvät sähkö- ja kaasudirektiiveihin tai joissa niitä tarkastellaan kaikille tarjottavana yleispalveluna, toimitusvarmuutta tulisi käsitellä myös kuluttajien kannalta. Mikäli ajatus saa laajaa kannatusta, se voisi muodostaa yhteisön energiapolitiikan neljännen pilarin.

25. Komitea ehdottaa vihreässä kirjassa ilmaistun ympäristöseikkoja koskevan huolenaiheen osalta, että analyysissä tarkastellaan myös ydinvoiman onnettomuus- ja saastuttamiskehityksiä samalla tavalla kuin ilmastonmuutoksen torjuntaa. Lisäksi komitea esittää, ettei hiilen käyttöä energialähteenä, vaikka se varmasti onkin ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta epäedullista, hylättäisi suoralta kädeltä, sillä hiilellä on kiistämättömiä toimitusvarmuuteen ja energiavarojen riittävyyteen ja kansainvälisillä markkinoilla olevien eurooppalaisten ”puhtaiden” toimituskanavien kehittämiseen liittyviä etuja (kysymys 8).

26. Komitea ehdottaa, että olennaisena osana energian toimitusvarmuuteen liittyvää unionin strategiaa luotaisiin KIE-maita varten ”häätäsuunnitelma energiaintensiteetin alentamiseksi” yhdessä maiden alue- ja paikallisviranomaisten kanssa ja rohkaistaisiin hajautettua yhteistyötä alue- ja paikallisviranomaisten kesken, sillä yhteistyö on täysivaltainen väline taitotiedon sekä yhteisön säännösten omaksumisessa.

27. Alueiden komitea kehottaa ottamaan kestävän energiapolitiikan puolesta toimivien paikallisten energia-alan asiantuntijaviranomaisten verkot kaikilta osin mukaan suunnitteluun, toteuttamiseen ja aiheeseen liittyvään tiedottamiseen (kysymys 13).

Bryssel 15. marraskuuta 2001.

Alueiden komitean

puheenjohtaja

Jos CHABERT